

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

N. IORGA. — Schițe de drum (O zi la Belgrad).
I. AGÎRBICEANU. — Cîntece.
MIHAIŢ SADOVEANU. — Cîntecul de dragoste (nuvelă).
ST. O. IOSIF. — Ucenicul vrăjitor (după *Goethe*).
MULTATULI. — Cugetări.
Sc. — Notiță literară.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani

Prin administrația «Sămănătorului» se pot procura următoarele opere din cele mai nouă ale d-lui prof. N. IORGA :

1. STUDII și DOCUMENTE :

- Vol. I-II. -- Istoria propagandei catolice în România cu documente anexate . . . . . 5 lei
Vol. III. — Scurtă istorie a Țării Românești până la 1550, cu documente anexate . . . . . 2 lei
Vol. IV. — Istoria legăturilor dintre principatele române și Ardeal (1601—99) cu docum. anex. 4 lei
Vol. V. — Zapise și scrisori domnești . . . . . 6 lei
2) Istoria literaturii române din secolul al XVIII
2 volume . . . . . 20 lei

- 3) Sate și Preoți din Ardeal, care se poate procura de la Tipografia Göbl cu 2.50
-

Prin administrația revistei „Sămănătorul” se pot procura următoarele cărți:

L. B.

N. Iorga. — Istoria literaturii române din secolul al XVIII.	
2 vol.	20.—
— Istoria populară a lui Mihai-Viteazul .	
Ovid Densusianu. — Histoire de la langue roumaine .	20.—
St. O. Iosif. — Patriarhale	2.—
— Poezii	1.50
— A fost odată (poveste în versuri)	1.50
— Romane și cîntece de Heine	2.—
Il. Chendi. — Preludii (articole și cercetări literare) .	2.50
— Inceputurile ziaristicii române	1.—
— Zece ani de mișcare literară în Transilvania.	1.50
Z. Bîrsan. — Visuri de noroc (poezii)	2.—
Maria Cunțanu. — Poezii	1.—
Vasile Pop. — Din ocna vieții	1.—
Ion Gabrovanu. — Dina și Dana (nuvelă)	2.—
Ion Adam. — Rătăcire (roman).	3.—
— Sibaris (roman)	3.—
D. Anghel și St. O. Iosif. — Traduceri din Verlaine. .	2.—

H. Ibsen. — Ziua 'nvierii (dramă în 4 acte) traducere. .	1.—
H. Suderman. — Ion Botezătorul (traged. 5 acte) trad. .	1.—

Ion Bogdan — Documente și regeste privitoare la relațiile țării ruminești cu Brașovul și Ungaria. .	6.—
--	-----

«Sămănătorul» Anul I (1902) vol. I și II	7.—
--	-----

Sub tipar:

Ion Ciocîrlan. — Pe plaiu. (Schite de la țară).

Dorind ca revista noastră să pătrundă cât mai adânc în sînul poporului românesc, aducem la cunoștința PREOȚILOR, ÎNVAȚATORILOR și STUDENȚILOR — de aici și de peste munți — că Administrația „Sămănătorului“ va tipări pe viitor

O EDIȚIE POPULARĂ

care se va desface numai prin abonament anual cu prețul de 6 LEI, plătiți înainte.

Rugăm ziarele române din patrie cât și de peste munți să aducă această înștiințare la cunoștința publicului cetitor.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația BUCUREȘTI Strada Regală, 6	SUB DIRECȚIA UNUI COMITET	ABONAMENTUL 10 Lei pe an
--	---------------------------	-----------------------------

SCHIȚE DE DRUM

— O ZI LA BELGRAD —

(Sfârșit.)

O zidire mare, elegantă, cu cupole ce se văd de departe, — cu totul nouă. Grădina ei din stînga e și grădina din față a unei case în stil românesc de pe la 1860: două rînduri, balcon, ferești cu obloane. În cel d'întăiu edificiu se văd buchete de garoafe uitate pe marginea ferestilor, perdele pe jumătate lăsate; dincoace, obloanele stațu pecetluite și nu se vede decît un grădinar zdrențos, care stropește florile, pe cînd soldații, ce-și părăsesc bucuros gheretele, infanteriști în albastru murdar, străjuiesc uitîndu-se urît la trecător. În josul balconului, tencuiala e umedă; a fost dreasă de curînd. Pe drumul lateral ce duce la tot felul de căzărni scunde, pe lîngă o urîtă clădire galbenă cu lungi coridoare întunecate, se suie și se coboară ofițeri tineri și bătrîni în uniforme foarte târcate: unii au pantalonii stacojii, alții șapca întregă; merg brutal sau lălițu, obosit, fără adevărată ținută militară. Intrarea din stînga, printr'o poartă dată în lături, e înțesată de gardiști, de ofițeri și soldați. Un tînăr nalt, gras, în uniformă, un băiețaș gentil cu gura mare scoasă înainte, pe cap cu o beretă militară, intră, salutați de toți purtătorii de uniforme, pe acea intrare.

În palatul cel nou stă Măria Sa Petru Caragheorghevici, care se scoală dezdimineată, se răcorește la Topci-derê, în caretă, încunjurată de soldați călări, porniți în fuga mare, primește în audiență (și creditorii de la Geneva, din care am văzut o familie cetînd tare, pe stradă, răspunsul la cererea lor de a fi primiți de *Cral*) și iscălește decrete făcute fără voia sa și fără știrea lui. Liniștea lui s'a dus, ca parfumul garoafelor uitate pe marginea ferestei. Copilul lui cel mic, fata lui, Elena, nu pot sorbi bunul aier al cîmpiilor decît în trăsura păzită de jandarmi și soldați, între priviri curioase și rele, într'un parc unde se pomenește mai ales un vechiu omor ticălos.

Iar, în față, ei au casa morților, cu obloanele veșnic trase, ca un mormînt pecetluit de frica fantasmelor. De acolo, din ferestele de la mijloc ale fațadei oarbe, s'au aruncat cele două cadavre găurite de gloanțe, hăcuite cu ascuțișul săbiilor trădătoare. Acolo a fost sînge, cel mai neiertat a se vărsa, și s'a pus tencuială, pe balcon ca și pe conștiinți, tencuială care nu vrea să se usce; acum trei luni, grădinarul zdrențos care îngrijia de flori pentru «Cralița» a spălat de pe dînsule într'o dimineată o rouă neagră de sînge.

Mergi puțin mai departe, și iată o modestă porțiță de biserică, o aleie bătrînă, avînd în dreapta morminte: de mari bancheri, de generali învinși (cu inscripție — ce veche în aceste părți, ce ștearsă, ce uitată: *fais ce que dois, advienne que pourra*). Pe o porțiță laterală, pătrunzi într'o biserică destul de săracă, aproape fără turn. În dreapta sînt două colțuri de morminte: unul are o placă în zid și alta, cu o frunză de laur în relief pe marmură, jos. În colțul cellalt, către *fais ce que dois, advienne que pourra*, o inscripție mai veche de mormînt, apoi două cruci de tinichea spoită albastru-sur și terminate în triunghiū, se razimă de zid. Scîndurile, nouă, se clatină de-asupra unui cavou. Lumînări de ceară fumegă jos, și un epitrop ce scrie într'o condică, uitîndu-se atent prin ochelari, desface tot mai multe visitorilor, cari vin încet, mai tăcuți decît într'o biserică obișnuită. În jurul unei icoane, se întinde o coroană mare, luxoasă, cu cite-va cuvinte franceze pe dînsa, iar, jos, o altă coroană, cu panglicî negre, acoperite cu litere cirilice de aur, se pleacă pînă pe crucile de tinichea, acoperind în parte inscripția: *Cral Alecsandar, Cralița Draghina*. Doi regi, îmbrățișați în noapte, dorm alături, într'un vechiū cavou al Obrenovicilor, și lumea li-a dat ce se vede acolo: țara care i-a ucis — crucile de tinichea, o rudă străină de departe, coroana de sus; panglicele negre vin de la surorile reginei asasinate, iar lumînările, lucind ca o veșnică amintire, innălțînd ca o veșnică rugăciune, acelea vin de la sufletele bune.

Și sînt multe sufletele bune: doamne mari, care nu și-au uitat prietena, a cărei innălțare nu le jignise: copii cari nu se pot pedepsi, nici măcar cerceta prea aspru, aduc dezdedimineață l'ori din partea acestor prietene peste mormînt. Dar nu nu mai și numai ales asemenea doamne, ci biete femeî din popor, în scurteicele lor de catifea, tivite cu aur, care pun o luminare și șterg o lacrimă. Veșnic, din ele una se duce, alta vine.

Ce crede partea cinstită a armatei despre «revoluția» din Maiū, a spus-o generalul Magdalenici în scrisoarea sa care-l va duce innaintea judecătorilor, au spus-o ofițerii din Niș, cărora pentru

onoarea lor nu li se va mai îngădui să servească supt un steag pe care alții l-au pîngărit; ce cred funcționarii din provincie ni-a spus-o unul în vapor nouă, străinilor: că revoluția mîntuitoare a fost o *mişelie*; ce cred negustorii o arată cei ce expun fără frică la vitrinele lor chipurile regilor morți, unul lingă altul, sau fac a se reproduce pentru a fi cumpărate în clipă, scene duioase: frumoasa principesă Natalia fiind în brațe pe micuțul ei fiu Alexandru, un băiețel gras, cu picioarele goale, pe cînd ochii ei mari, calzi, duioși, de Romîncă, privesc trist, ca și cum ea ar fi prevăzut viitorul. Iar ce cred săracii, o mărturisesc lumînările și lacrimile, cărarea spre morminte bătută de pașii lor. Vorbiam cu un Romîn din Serbia, un țeran, care-mi povestea despre Milan care, într'o casă românească din Belgrad, unde venia adesea, se plîngea la 10 Maiu că nu mai știe bine românește și închina totuși pentru regele Carol: «Trăiască Majestatea Sa», despre Alexandru, care vorbea așa de frumos și pe care Sirbii îl iubiau, fiind-că era «al nostru», copilul regal adoptat de iubirea lor pentru slăbiciunea, stîngăcia, pentru înstrăinarea lui de părinți; despre Draga, care era frumoasă și cînd era o văduvă «uscată» și cînd, în hainele de purpură în care-i plăcea să fie reprezentată, ea ajunsese iubită; mîndra regină de mai tîrziu...

Lumea se adună tot mai multă pe strade în apropierea serii. Acel bătrîn alb-alb, care pășește ispășit ca un schivnic în uniforma lui de general e Solarovicî, ministrul de război. Trufașul acela cu favorite rășchirate în haine civile și cu pîntenii încă la ghetete care trece printre rîndurile de scaune ale cafenelelor, e credinciosul ofițer al lui Alexandru, care a omorît pe Alavanticî, înainte-mergătorul, venit din Semlin, din față, al regelui Petru. E ciudat cum nu se tem nici unul nici altul. În prăfosul parc din Topci-deré — o oasă africană —, pe stradele orașului, în berării și grădini, ofițerii se adună, cu familiile lor: tinerii veseli, deși nu zgomotoși; bătrîni, dintre cari mulți au o înfățișare de tot comică, ca niște tutungii în retragere, tăcuți și îngîndurați. Tramvaiele electrice sînt pline. Afîșuri mari chiamă în numele studenților — și acolo! — lumea pentru a glorifica uciderea tiranilor și a înfieră-pe protestatorii din Niș. Foile se desfac răpede de vînzătorii desculți. Prăvăliile scinteie de lumină.

Apoi pe incetul, la sorocul de odihnă al celor 10 ceasuri, se face iarăși liniște, — acea liniște caldă supt stelele clare, în care Belgradul și-a înfășurat crima și-și înfășoară acum în fie-ce noapte chinuitoarea grijă a viitorului...

A doua zi vaporul mă iea pe Dunărea liniștită spre țara mea cîntită și curată, — cum totdeauna s'o ție vrednicia noastră.

N. IORGA.

CÎNTECE

I.

Din amintiri mă s'a 'ntrupat
Un dor învăpăiat ;
De vraja dulcelui tău glas
Mă simt mereu chemat,
Mă urmărește'n drum mereu
Și treaz și'n visuri chipul tău.

Pornesc în codrul desfrunzit
Doar de te voi uita, —
În jalea închegată'n el
Doar vîntul se văita,
Dar doi obraji ca ruji resar...
Și simt că-î primăvară iar.

Afară noapte neagră e, —
Eu mor de mult senin ;
Afară plec să-l risipesc,
Ca să mai mă alin ; —
Dar două stele îmi zîmbesc
Și iar seninu-l întilnesc.

De cîte ori m'am dus apoi
Pe-al Someșului mal,
Căci e liniștitor și mut
Al Someșului val ; —
Dar ne'ntrerupt acum cînta,
Iubito, chiar povestea ta !

M'am adîncit în cărți să-mi uit
De mine și de tot ;
Dar vai, stăpîn pe gîndul meu
Să fiu, eu nu mai pot :
Visez la zine din povești,
Prin care tu crăiasă ești.

Cînd seara vrea să depărtez
De mine umbra ta,
Se pare că vrăjit aș fi
Să nu te pot uita :
Căci tu m'adormi, tu visu-mi ești,
Tu dimineața mă trezești.

II.

Mă pierd mereu în visuri
Lipsite de 'nțeleș, —
De ce mă chemi, pădure,
La tine-atît de des ?

Ur. basmu plin de farmec,
Mă duce'n țara lui, —
Ce nu-mi dai pace, lună,
La ce nu mai apui ?

Pe malurile tale
Cu doruri mă frămînt, —
Ce nu-mi dai pace, Someș,
La ce atîta cînt?...

CÎNTECUL DE DRAGOSTE

I.

Tabăra de cară a poposit în *Poiana Țiganului*. Un foc uriaș de vreascuri varsă valuri roșii de lumină peste cîsla cărăușilor. Boii se odihnesc în fund, în umbra adîncă; din cînd în cînd, lumina trece ca un fulger, îi desvăluie o clipă, apoi noaptea poeniî îi acopere iar. Carăle încărcate cu scinduri stau deoparte; lumina le mîngie în răstimpuri, ca pe niște ființe adormite.

Cărăușii șed roată împrejurul focului. Eu stau pe pîntece, în căruța mea cu covergă; ascult o povestire din bătrîni a bunicului. În răcoarea nopții de vară, glasul lui adînc și liniștit deșteaptă fiori în poiană. Ochii lui vioi și negri sub sprîncene albe stau țintiți asupra flăcărilor, barba albă se revarsă ca o învăluire de omăt pe piept. Cu ochii vede, în alte vremuri, întîmplări petrecute tot acolo, în *Poiana-Țiganului*; cu glasul blajin le talmăcește și le desface din noapte.—Cărăușii stau tăcuți în lumină, cu ochii duși; povestea bătrîna, în măreția codrului, aduce înfiorări pe chipurile lor trudite.

În noaptea tăcută de vară, un susur slab trece prin codrul adormit; numai poiana veghiază cu ochiul ei de foc. Cîte odată, prin cununile întunecate de deasupra, vine o șoaptă plină de mîhnire de departe, cine știe de unde, apoi trece înainte, se mistuește în noaptea frunzișurilor. În răstimpul de liniște, isvorăște din adîncuri plîngerea singuratică și duioasă a buhnei, ca o chemare omenească; apoi o trăsărire deabia simțită, o filfiire de aripă, un fior depărtat de frunzișuri. În ierburile umede de la marginea poeniî pornește cîriitul înădușit al unui cristel; după un răstimp, o prepeliță țipă mai departe, alta răspunde aproape de noi; un liliac trece ca un fulger negru prin roata rumănă a luminii. Tăcerea se întinde iar, mai adîncă; greierii țîrie monoton în liniștea mare; îngînarea lor tristă pare că izvorăște din negura veacurilor. Și iar vine o șoaptă plină de mîhnire, de departe, pe cununile frunzișurilor, și bătrînul codru oftează.

Bunicul povestește, nălucile de odinioară se desfac din întunericul lor și se deșteaptă. Le văd și le urmăresc; văd bătrîna curte boerească de pe malul Siretului, de la Crăiniceni, cucuiată pe o muche de deal; văd păduricea revărsată pe costișă, potecile străjuite de lili-eci și tei, și rîmnicul de la poalele dealului, în poiana de mesteacăn;

văd și bordeile țiganilor robi, triste și mohorite, sub deal. La o sută de brațe, curge Siretul, prin zăvoae tari; se aude de sus, de la curte, murmurul vadurilor.

Boerul Năstase Crăniceanu s'a însurat deabia de un an; are o jupineasă fragedă, albă și gingașe ca un crin-de-apă și o iubește așa cum poate iubi el, cu firea lui cumplită de sălbatic. El își desfășură la soare voinicia și patima nedomolită de vânător; ea lincezește în umbra iatacului, fără dragoste și fără dorințe, și rar dacă o duc pașii sfioși, în lipsa stăpînului, pe potecile străjuite de lilieci și tei, spre rîmnul din poiana de mesteacăn.

Jupin Năstase se plimbă, într'un asfințit de vară, pe drumul care duce la sălașurile robilor. Soarele se oprise o clipă sus, pe coama dealului, în rariștea de fagi; raze galbene se strecurau prin ramuri, curgeau la vale, se opreau și licăreau în coama roșie a boerului și în barba lui aurie. Ochiul lui negri, cu sclipiri de oțel, petrecură un răstimp un stol de rațe care lunecau grăbite, prin văzduh, departe, apoi se îndreptară înainte.

Bordeele țiganilor erau împrăștiate sub deal, triste și întunecoase — ici unul, colo unul, — muruite și acoperite cu stuh. Ușile mici, plecate într'o parte: trebuia să intri pe brînci înlăuntrul. Ochiuri de fereastră, cît pumnul, se uitau chiorș la boer. Nicî garduri, nicî șuri, nimica; pe locul bătătorit ca'n palmă, innegreau vetrele vechi ale focurilor. Cîte-va găini zbîrlite rătăceau singuratice pe cărări; godaci negri guițau de foame, la ușă.

În bătătură, înaintea bordeelor, ardeau focuri; țigănci sprîncenate, cu cozile pline de irmilici, stăteau cinchite lingă oale. În dosul unui bordei, gîfîia un foi și se azeau bătăi răsunătoare de ciocane. Cîțiva flăcăi desculți, în zdrențe scumpe, se întorceau de la baltă, cu undița pe umăr.

Boerul se apropia de un bordeiu. O față sprintenă se ridică de lingă foc și 'și îndreaptă asupra străinului ochii ei arătători.

Mustața roșie a lui Jupin Năstase se zbîrli și se grămădi sub nasul ascuțit, dinții albi străluciră: asta însemna că rîde.

— Ce mai zici tu, Rarișo? zise boerul, tot n'ai de gînd să te măriți?

— Sărutăm dreapta... nu mă trage inima... răspunse fata cu glas cîntător; apoi lăsîndu-și capul pe umărul stîng, adăogi, plecînd genele: Tot mai bine-mi era la curte!...» și-și ridică, ca fulgerul, o clipă, ochii focoși spre boier.

«He-he-he! rîse Jupin Năstase, s'aun trecut acele vremuri! altă faină se macină la moară... Dar ai să te măriți... Iaca, Ilie de-abia așteaptă...»

boerul își puse minile la spate și trecu înainte; fata se lăsă iar jos, lingă foc.

În dosul bordeiului, ciocanele conțină, apoi foile oftară prelung și tăcură. Fierarii, negri, cu ochii albi, în zdrențe, se apropiară plecați și sărutară în treacăt pulpana anteriorului boeresc; apoi se dădură într-o parte, umiliți, îndoiți de șele; numai privirile agere se furișau de sub sprincene spre boer, strălucind ca pene de săbii. Femeile se ridicau repede de pe la focuri și intrau în bordee cu copiii în brațe. Numai cîți-va danci perpeliți miorlăiau împrejurul boerului, cu minile întinse:

«Măria-voastră, măriuțele-voastre, sărutăm dreapta, măria-voastră!..»

Soarele se cufundase după muchea de deal și rumeneala amurgului umplea, ca un fum auriu, rariștea de fagi. De-departe, de la imașuri, veni, în inserarea limpede, un boncăluit înădușit de taur. În liniștea amurgului, plutea o pace de săhăstrie; numai sus, în rumeneala fagilor, o mîerlă fluera o melodie înceată.

Mustața roșie a boerului se sbirli și se grămădi sub nasul ascuțit. Un flăcău subțire, c'o pălărie plină de păuni și mărgelile, sta pe un trunchi de copac, întors spre amurgul rumân. Cînta din scripcă. Strunele, înăbușite de pieptene, deabia se auzeau, ca în somn. Era galben și tras la față; o umbră ușoară, fină, de păr lucios și moale îi imbrobodea chipul; ochii ardeau, umezi.

Mîerla cînta încet, ostenită, în sus, în rariștea de fagi; din alăuta țiganului izvora o melodie mîhnită, un freamăt încet de durere.

În tăcerea adîncă a amurgului, în cele din urmă licăriri, boerul asculta zîmbind. Apoi, deodată, strigă:

«Ți-î dragă tare, Ilie?»

Alăuta țipă speriată; țiganul sări grăbit de pe trunchi și se întoarse spre boer. Își smunci din cap pălăria înflorită cu păuni și mărgelile și se apropie umilit de stăpîn, cu pălăria în dreapta și cu scripca în stînga.

«Ți-î dragă tare, Ilie?» vorbi iar boerul, rîzînd.

— Sărutăm dreapta, măria-ta! ingînă incurcat țiganul; apoi se opri, fără să privească pe boer. Pe fața lui galbenă trecu un fior de roșată. «Nu mi-î dragă nimeni, măria-ta!» murmură el, după un răstimp, scuturîndu-și pletele negre și întorcîndu-și spre boer ochii aprinși.

Mustața roșie se zbirli iar.

«Ce spui tu, Ilie? dar cine cîntă noaptea de dragoste? și cine rătăcește prin preajma rîmnicului, ca un lunatic?»

Țiganul rămase ca o stană de piatră; apoi scripca începu să tremure în mîna stîngă.

Boerul începu a ride :

«He-he-he ! Ce te prefaci, ticălosule ? Parcă eu nu știu că ți-î dragă ? De ce te îngrozești, Ilie ? Mare păcat a dat peste tine... Are să te vire în pământ... Rarița !»

La cuvîntul din urmă, Ilie se îndreptă ; pe fața lui înspăimîntată, trecu o lumină de bucurie, — pe cînd boerul zimbea pînă.

«Să trăești, măria-ta ! zise flăcăul, cu glas mai înfiripat ; vei face cum ți-a fi voia !»

— Hm ! da-da, voi face cum mî-a fi voia... Da 'ți-î dragă tare, Ilie ?

— Să trăești, măria-ta, ca lumina ochilor...

— Da, ca lumina ochilor, deaceia o cauți pe lingă curtea boerească... he-he-he ! deaceia...

Boerul Năstase se întoarse și porni agale spre curtea boerească, cu mustața sbîrlită și grămădită sub nasul ascuțit. Ochiul lui Ilie licărea umezi ; scripca iar tremura în mîna stîngă ; pe chipul galben, nedumerire și spaîmă.

Sara se întindea plină de taină, cîntecul mîerlei adormise ; vîntul de sară aducea răsuflarea caldă a păduriceii. Odată cu murmurul slab al vadurilor Siretului, se auzea, nedeslușit, freamătul depărtărilor. În șes, picurau tălângi mîhnite.

Ilie sta pe gînduri, lingă trunchiu lui. Deodată, din ușa bordeiului de-alături, isbucni un glas răgușit :

«Vaî de capul tău, ticălosule ! Unde ai să ajungi cu inima asta a ta ? mai bine dă-o la cin ! nu vezi că știe ? vaî de capul tău, ticălosule ! Un țigan horopsit și prăpădit să-și ridice ochii asupra stăpînei lui... asta nu s'a mai auzit !..»

Flăcăul se întoarse. Bătrîna îl privea disprețuitoare și ochii ei mici, îngropați sub frunte, licăreau ca două boabe de argint viu.

«Taci, babă, nu mă mai amări ! Știu eu că bine n'are să se aleagă.. Știu !.. Dar poate el nu bănuște...» Apoi se lăsă pe trunchiul și zise, mîhnit : «Săraca inima mea !»

În umbrele albastre ale sării, focurile din bătătura bordeelor ardeau vioae ; năluci negre treceau din cînd în cînd prin lumină. Pe ici, pe colo, glasuri tinere îngînau încet și trăgănat melodii vechi.

Ilie întrebă încet : «Ce să fac, mămucă ?

— Dragul mamei, zise baba coborînd glasul ; alt chip nu-î, trebuie să-ți desfacem... Mare foc te mistue ; nu știu cine și-a făcut pomană cu tine... ți-a dat să bei otravă, ș'acî arzî !

— Săraca inima mea ! îngîna țiganul, a doua oară ; mare foc ! Mă arde, iaca nu pot sta pe loc, mă mină parcă cine-va spre curte... De ce cînd o văd, mă usuc ?»

Oftă greu baba și rămase cu ochii pironiți asupra curții boerești, în care lumină se aprindeau. Baba clătină necăjită din cap și se lăsă tăcută jos.

Noaptea cucerise păduricea; rimnicul veghea, ca o oglindă lucie; în fundul lui, se zugrăvea răsturnată umbra mare a castelului cu luminile-i roșii. Ilie își puse pălăria în cap, se sculă oftînd și porni, cu capu 'n piept, cu scripca subsuară.

Țiganca mormăi nemulțumită, în umbră.

«Nu pot, mămuică, gemu Ilie, nu mai pot! Dă-mi ceva să mor, că focul care mă arde, e mai rău decît moartea! Ard... Am să mor, mămuică, am să mor!...»

— Du-te, măi băete: drumul pe care calci e drum de foc!»

Luminile se stîngeau înaintea bordeelor; îngînări ușoare de cîntece tot se măi ridicau, ca suspine, în pacea nopții.

II.

După ce înoptă, boerul Năstase chemă pe vechil.

— Ei, Gligori, ce-ai făcut? Ai fost la *Valea-Seacă*?

Gligori își legăna trupul uriaș pe picioarele mari, virite în niște botfori dintr'o vacă.

— Sărutăm dreapta, am fost...

— Ei, ș'ai dat peste ceva?

— Apoi tot am dat... muși Gligori, trăgîndu-și, cu dreapta, caerele cînipii dedeasupra gurii.

— Spune, cum a fost?

Gligori tuși, răsufală din adînc, ca un foi și încep, legănîndu-se, cu degetele groase deasupra gurii mari, în mustăți.

«Apoi... m'am dus dintru 'ntăi la Toma Pădurarul. — Porci sînt prin Valea-Sacă? zic. — Sint. — Apoi dacă sînt, hai și mi-î arăta bătaștea, zic. — Hai». Ne-am dus. Intr'o poiană, este un stejar mare: ne-am suit într'insul. Am stat noi, am stat, am stat... Cînd pe-aproape de ziuă, iaca auzim piriind desîșurile prin codru. Măi stăm noi o leacă și pe urmă numai ce s'arată, măi tată, o groază de mistreți... Erau frumoși și mari, ca niște junci, — și mulți! și mulți! — De unde vin atîția? întreb pe Toma. — Dumnezeu știe! zice, da știu că se duc spre Siret. Prin prejur, pe lanuri, pîrjol!»

— Ei, după aceia?

— Atita-î! zise Gligori, tușînd încet.

— Bine, fie și atita. Ascultă, Gligori, bașă bine de samă. — Gligori își trase odată mustața din dreapta, odată cea din stînga, apoi

se plecă spre boer. — Ce-î azi? Lună? — Lună. Apoi pe Joi, bagă de samă, Gligori. — Gligori mugi încet: Pe Joi! — Pe Joi, să scoți la hăitaș Lunca și fintinelele. Pe urmă, pînă joi, să te repezi la văru-meu Iordachi, la vornicul Irimia, auzi? la Păscăreni, la Răstoace, la Enești, la Botani, la cumnatul Dumitru, la socru-meu, auzi? la toți, și să mi-î poștești, să le spuî că Mercuri, la amiază, îi aștept... Aî înțeles, Gligori?

— Am înțeles, stăpine, Mercuri, la amiază....

— Așa; după aceia....

Boerul Năstase se opri deodată, cu gura căscată, ascultînd. Gligori rămase cu minile mari în jos, depărtate de trup și căscă și el gura, fără să înțeleagă nimic. Un bîzuit melodios venea de-afară, din noaptea păduriceî.

Boerul se sculă de pe divan, păși prin văpaia tremurătoare a luminărilor, pe covoarele înflorite turcești, spre fereastra, care da spre rîmnic. Ridică în sus jumătatea de jos a ferestrei și scoase afară capul.

Noaptea era caldă și pe cerul albastru-închis ardeau stropii de aur; păduricea tăcea, plină de umbră. Din liniștea adîncă, dinspre rîmnic, venea un murmur mîhnit de coarde; o melodie tănică parcă împresura cu o mreață de descîntece cetatea de piatră a boerului.

Rîmnicul veghea ca o oglindă lucie; în fundul lui, se zugrăvea umbra mare a castelului cu luminile-î tremurătoare. O nălucă rătăcea pe maluri, purtată parcă de durerea cîntecului.

Boerul își întoarse privirile spre cealaltă aripă a curții. I s'a părut, ori a văzut deslușit o umbră albă la fereastra jupîneseî?

— Ascultă, Gligori, zise boerul repede, trăgîndu-și capul în odae și încruntîndu și sprincenele; adică nu s'ar putea să am și eu o leacă de liniște? — Gligori tăcea, cu ochii la fereastră, foarte nedumerit.

— Gligori, am să mă mîniî, Gligori, și pe urmă e vai și amar! De ce cîntă aci țiganul cela, pe lingă rîmnic?

— Eu știu de ce cîntă? zise liniștit Gligori.

— Nu știî. Bine. Dar s'ar putea să nu-l mai aud? Pleacă! să nu-l mai aud; aî înțeles? că am de gînd să mă mîniî.... Să nu-l mai aud! Aî înțeles?

— Am înțeles, zise liniștit Gligori.

— Bine. Pe urmă, să te întorci, că mai avem de vorbit.

— Mă 'ntorc.

Gligori eși legănîndu-se, cu minile în jos, țapene și depărtate de trup.

Boerul se plimbă cîtă-va vreme, cu minile la spate, de la divan

la uşă; paşii fişiau încet pe covoare, în tăcerea odăii. Lumînările vărsaū văpăi tremurate.

Deodată se opri înaintea unei panoplii scînteetoare şi ţinti armele lucii, în care jucaū undele luminiî. Apoi mustaţa roşie se zbirli şi se grămădi sub nas. Stătu o clipă în cumpene, apoi deschise uşa scundă şi dădu într'un gang lung şi răsunător. Într'o firidă, sub bolta din fund, ardea o lumină roşie, într'o cunună viorie de umbră. Paşii, pe lespezî reci, deşteptară ecouri prelungi.

Boerul deschise o uşă scundă şi intră într'un iatac luminos, îmbrăcat cu scorţuri, ca o cutie. Jupineasa Ana răsări speriată de lingă fereastră, apoi zimbi, la vederea lui Năstase. Două ȕigăncuşe vioae eşiră sprintene pe altă uşă.

«Ascultam pe Ilie, zise Ana, cîntă devale, lingă rîmnic. L'ai auzit?»

Boerul se opri în mijlocul iatacului şi ţinti ochii albaştri ai jupinesei. Apoi zise, rar :

«De unde ştii că-i Ilie?»

— Mi-au spus fetele. Dumneata nu l'ai auzit? Mi-au spus fetele...

— Boerul o privea ţintă. — Să vezi... cîntă în toate serile, adăogi Ana cu sfială, isbită de privirile tăioase ale boerului.

— Mda, ştiu, vorbi Năstase mai rar, îl aud tot-deauna şi ştiu de ce cîntă....

— Ştiu şi eu... zise zimbind jupineasa Ana.

— Ştii şi tu?... murmură jupin Năstase şi începu să se plimbe prin iatac. Aha! ştii de ce cîntă!

Deodată se opri înaintea Anei. Mustaţa se zbirli. «He-he-he! zise el vesel, am trimis pe Gligori să-i spue o vorbă la ureche...» şi ochii vioi şi neliniştiţi priveau cu luare-aminte faţa albă şi senină a Anei, îmbrăţişaū trupul mlădios de sub pînzele subţiri de borangic.

În tăcerea iatacului, venea biziitul duios al cîntecului de-afară. Năstase se apropie de fereastră, ridică un geam şi privi spre rîmnic. În umbra caldă a desişurilor, sub cerul stropit cu foc, plutea descîntecul melodios, şi un glas limpede tremura plin de mîhnire, odată cu coardele :

Cit oiū trăi, să iubesc,
Că de-oiū muri, putrezesc !
Peste ţarnă, creşte iarbă, —
Cine-a trece nu mă 'ntreabă,
Care puică mi-a fost dragă !

Şi strunele suspinaū tot mai adînc, tot mai trist, în noaptea caldă. Şi din umbră răsări deodată, înaintea ochilor boerului, o arătare mlădioasă, un trup plin de farmece, — trupul Anei. Şi, odată cu un

fior de foc care-î alerga pe sub șele, își inchipui că Ana stă tristă într'un colț al iatacului; și-și mai inchipui că aū trecut multe zile de cînd stă tristă și părăsită.

Deodată, alăuta țipă ascuțit; un murmur înăbușit de glasuri răzbātu prin noapte; auzi un răcnet, pe urmă pași repezi.

«Îi trece de-acum nebuneala țiganului!» zise boerul, trăgînd capul în iatac și lăsînd fereastra.

Ana sta pe gînduri, în fundul divanului, cu ochii țintiți înainte, asupra singurătății care-î necăjea sufletul. Tăcere, umbră, pustiū. ochi încruntați, orî licăritori, — iată toată vieța ei de soție!

Năstase se apropie de ușă, apoi, deodată, se întoarse și zise rîzînd jupînesei:

— Nu zici nimic?

— Ce poate zice un cap slab de muere? zise tristă Ana.

— Săraca nevasta mea! vorbi zîbind boerul; de mult șede singurică și amărită. Nicî n'are cu cine schimba două vorbe... Dar ce să-î faci? Așa li dat femeilor... Așa a fost de cînd lumea și așa era să fie... Dar tot mi-î dragă mie!»

Se apropie de Ana cu ochi strălucitori. «Nu te teme, că nu mă duc, îi zise cu glas tulburat; aveam de vorbit ceva cu Gligori... las' s'aștepte... Știu bine că are să stea pină minî de dimineață la ușă, trăgîndu-și caerele de cînepă...»

Brațele lui tremurau ca niște coarde de oțel: Ana se lăsă moale și tăcută.

(Sfîrșitul în numărul viitor)

MIHAIL SADOVEANU.

UCENICUL VRĂJITOR

— DUPĂ GOETHE —

Iar s'a dus în tîrg bătrînul
Maistru vraciu — și's eū stăpînul!
Hai, că pun eu azi la cale
Toate duhurile sale!
Știu pe din afară
Farmecele lui,
Și minuni, ca dînsul,
Fac, fără să-î spuî.

Vino dar, mătură roasă!
Ia'ți mantaua zdrențuroasă!
Slugă-aî fost, fi iară slugă!
Fă'mî pe voe dintr'o fugă!
Căpătă'ți picioare,
Sus răsără'ți cap,
Du-te, poartă'mî, adă'mî
Donițele 'n trap!

Haide! Haide!
Mergî la apă
Iute! iute
Să înceapă
Cercuri mari, clocotitoare,
Să se verse 'n scăldătoare!

Haide! Haide!
Mergî la apă,
Iute! iute
Să înceapă
Cercuri mari, clocotitoare,
Să se verse 'n scăldătoare!

Iată-mi-l fugind pe cale!
 UMLE DONIȚELE 'N VALE,
 CA UN FULGER MI SE 'NTOARNĂ,
 UN POTOP DE VALURI TOARNĂ.
 Pleacă, vine iară!
 Colcăe 'n bazin,
 Saltă, crește apa —
 A, dar este plin!

Stai! Inceată!
 Căci prinosul
 Azi ne-ajunge!
 Iar prisosul
 Nu-i a bună!
 Ah, dar... Doamne! trei cuvinte...
 Vai, nu'mi vin de loc în minte!

Ah, cuvintele alese,
 Ca să-l facă ce fusese!
 Iată-l fuge, vine 'n grabă!
 Matură, hai, fii de treabă!
 Tot mai mult aduce,
 Toarnă tot mereu,
 Ah, și mii de riuri
 Cad pe capul meu!

Ei, dar gluma
 Nu-mi mai place!
 E 'ndărătnic!
 Stai tu, drace!
 Nu m'aude?
 Spaima tot mai mult mă 'nghiață!
 Ce ochi crunți! Ce hidă față!

O, dar ai eșit din iaduri
 Ca să faci prin casă vaduri
 Unde caut, pretutindenii
 Parcă-i un puhoiu cu grindeni!
 Matură netoată
 Stai pe loc, îți spun!
 Băț, ce-ai fost odată,
 Nu mai fii nebun!

Nu te-astimperi?
 Bine! Bine,
 Mi te-oiu prinde
 Eū pe tine!
 Intr'o clipă
 După ceafă 'ți pun piciorul —
 Și 'ți reped în cap toporul!

Iată-mi-'l! Tirîș s'arată!
 De m'arunc la tine-odată,
 Nici nu mintui azi cuvîntul,
 Una fi-vei cu pămîntul!
 L'am crăpat în două!
 L'am lovit la mir!
 Pot s'aștept acuma,
 Și să mai respir!

Iată! Iată!
 Că învie
 Doi de-odată
 Și-mi îmbie
 Dinainte
 Patru doniți, toate pline!
 Ajutor, puteri divine!

Și aleargă! Curg părae,
 Pretutindenii prin odae!
 Ce priveliște avană!
 Maistre, Doamne! fă-ți pomană!
 Ah, dar vine vraciul!
 Doamne, cum să scap!?
 Le-am chemat, pe duhuri,
 Și își fac de cap!

«După ușe
 Iute 'n lături
 Stați cuminte
 Mături! Mături!
 Ca 'nainte...
 Maistrul numai cînd vă chiamă,
 Duhuri, să-l luați în seamă!»

ST. O. IOSIF.

MULTATUL I

— CUGETĂRI —

Multatuli, cel mai mare scriitor olandez modern — e mort de mulți ani, dar faima lui abia acum se întemeiază, răspîndindu-se peste lumea întreagă — a lăsat, între altele, o scrisoare de cea mai mare însemnătate în ceia ce privește cugetarea: *Ideile (Ideen)*. Din ea extragem în acest număr și vom extrage și pe urmă gândiri tot așa de minunate ca adîncime, cît și ca satiră și scurtime energetică de expresie.

Mi se pare că nimic nu e cu totul adevărat, — și nici chiar aceasta.

*

Două mînuși de pe mîna stîngă nu fac o păreche de mînuși; două jumătăți de adevăr nu fac un adevăr.

*

Mulți oameni deosebit de buni — sau mulți oameni deosebit de răi, uniți la un loc, alcătuiesc ațiția factori, cari dau o producție enormă de buni sau răi. Dar o sumă de multe mediocrități rămîne totdeauna egală cu o mediocritate.

*

De cîte ori minoritatea ajunge majoritate, ea pierde în valoare specifică aceia ce cîștigă în extensiunea numărului. Ea primește în sine toate greșelile de la protivnicii învinși.

*

Am zis că adunarea a multor mediocrități rămîne totdeauna egală cu o mediocritate. Probabil, am trebuit să zic: media unei adunări de mediocrități stă supt mediocritate.

*

Nu numai că valoarea unei adunări de mediocrități nu atinge mediocritatea, dar de obicei se află supt zero. Puteri ce se luptă între ele, se pierd.

*

Idei are ori-cine. La puțin ele se prefac în icoane. Și încă mai puțin sînt aceia cari știu să redea forma și culoarea icoanelor. Și cine poate aceasta, aude tot zicîndu-i-se: «tocmai ce gîndiam eu». Da, însă fără contururi, fără culoare, fără umbre. Adecă: fără foarte mult.

Și mai ales fără curajul de a ieși la lumină cu ideia, pe propria-ți răspundere.

*

Orî de cite orî vă asigur astă-zî un lucru care mine îmi pare altfel, sînt dator să vă spun aceasta poimîni. Ba încă sînt dator a șterge însemnarea care mi se pare nedreaptă, cu o mai mare grabă decît aceia ce am avut-o cînd am însemnat.

*

Vorbești mult de dumneata însuși. E contra bunelor maniere. Știu, știu. Dar nu e contra manierei de a voi să știți. În *cogito ergo sum eu* se spune de două orî în trei cuvinte.

*

Vorbești mult de tine însuși. — Mulțămesc, pentru că dojana voastră îmi e o dovadă că am convorbit mult cu mine însumi.

Vorbești mult de tine însuși.

Ei da! Ori, poate, voiți să vorbesc de voi, de furia voastră, de cînele vostru, de măgarul vostru. Asta o voiți? Bun: fiți pe pace. Fac și asta, dar nu știți voi, pentru că vă închipuiți, că e vorba de măgarul vecinului. Și vecinul se plînge și el, de zice că eî tot vorbesc de măgarul vostru. Comparatie. Iar măgarii însiși, bietele dobitoace bune, nu s'aū plins.

*

Un cavaler căzu de pe cal, și din acea vreme
Orî cine căzu de pe cal, își zise: cavaler.

Am încercat o pălărie și am zis: măsura e bună. Băiețelul meu avea nevoie de pălărie și voia să aibă aceiași măsură:

Tată, ai zis că măsura era bună. Vezi ce copil!

*

Să țin de-o părere fiind că «eî însumi am zis»
Imi e destulă dovadă că n'am zis bine.

*

Sînt poeți cari fac versuri.

*

Nu e de cit un drum la cer: *Golgota*. Cine vrea să ajungă pe altă cale, e un ticălos șarlatan!

*

Sînt puține cărțile din care nu poți învăța cum *nu* trebuie să se scrie.

Cînd am scris ceva și cetesc pe urmă, impresia mea e mai ales aceasta: despre acest lucru ar fi mult de spus.

*

Cine e mulțămît de lucrul său, are temeiu să fie nemulțămît de mulțămirea sa.

*

Cînd un poet face versuri, are greșeli: Shakespeare. Cine face versuri fără greșeli e un versificator: Boileau și mulți alții.

*

Rar am scris ce-am vrut eu, și nici-odată ce-a vrut altul.

NOTIȚE LITERARE

«Intrunirea (?) academică romînă «Bucovina». *Almanach literar* pe anul 1903. Cernăuț, 1903. Societatea tipografică bucovineană. Editura proprie.» 80, pp. 121.

Cartea, al cărei caracter e literar-științific, ne vine de la frații din Bucovina și ne dă, sub unele raporturi, semne bune despre mișcarea culturală romînească din raiul pămîntesc al lui Ștefan cel Mare. Ea cuprinde următorul material: Prefață; Aforisme, de Dr. Nico Turcan, (cu fotografia autorului); dela Prut, de Adrian Forgaci; Drăgoi și Cucu, de S. Fl. Marian; Poesii, de P. Dulfu; Patru epistole ale lui Mihail Eminescu (1872-1873); Schițe din popor, de Ioan Popșor (cu fotografia autorului); Ziua și noaptea la popor, de Elena Voronca (împreună cu fotografia autoarei); Poesii de Filimon Taniac (cu fotografia autorului); Amintiri despre Eminescu, de Dr. Radu I. Sbiera; Concertul (schiță) de Adrian Forgaci; Poesii de Sever Beuca-Costineanu și — după tabla de materii prea minuțioasă a editorilor — «anunțuri». Lucrările de folclor datorite d-lui S. Fl. Marian, scriitorul pe cît de fecund pe atît de valoros în materie de literatură populară, și d-nei Elena Voronca sunt bucăți de seamă; de asemenea amintirile [mai just: datele] despre «Eminescu» ale d-lui Dr. Radu I. Sbiera, despre care am avut plăcerea să vorbim în această revistă, la apariția lor în broșură separată. Recunoștința biografilor poetului pentru prețioasele contribuiri, se adresează și d-lui Filimon Taniac, care publică patru scrisori inedite ale poetului către părinții săi — două din Viena, 1872 și două din Berlin, 1873, păstrate până acum la d. căpitan Heinrich Garreis de Döllizsturm, al doilea bărbat al răposatei surori a lui Eminescu, Aglaia, văduva profesorului bucovinean Drogli. D. Taniac mai pune în vedere publicarea unui fragment de scrisoare a poetului către d. Maiorescu, adresată din institutul de alienați de la Ober-Döbling, precum și cite-va poesii inedite. Unele lucruri frumoșele se găsesc și printre bucățile pur literare ale almanachului, unde se observă de altmîntrelea lipsa unei critici mai severe, atît din partea autorilor, cît și din partea editorilor volumului — mai ales cît privește stilul artistic și corectitudinea limbei. În acest punct, cea mai puțin resistantă unui gust literar mai dificil este însăși fruntea volumului — *prefața*, care dovedește din prisos că germanismele din Bucovina se întrec cu ungerismele din Ardeal în cotropirea curatei limbi romînești la cărturarii din împărăția vecină. Sperăm că frații noștri bucovineni, cari constituie societatea literară ce editează almanachul, vor căuta să-și îndrume în viitor zelul lor vrednic de laudă și spre acest tărîm, pe care-i foarte mult de muncit. Condițiile tehnice, în cari se înfățișează cartea, sunt din cele mai bune: tipar curat, execuție de gust în toată privința. — Sc.